

21 Jan. Salg meer at holde. I svrigt maae Bonderne, naar de enten paa Markeds eller andre Dage indfinde sig i Kibstederne, vel blive der om Natten, men dog maa ingen imidlertid udtrappe sterk Drif til dem under forbemeldte Bonders Straf, hvormed Magistraten og Byfogden under den dem forhen dicteerte Straf skal have noie Indseende. (See Fr. 2 Aug. 1786. 19 §).
P. 3.

28 Jan. Pl. Ut vedkommende Prester og Kirke. Eiere strax skal betale, hvis de til Universitetet ere skyldige, samt herefter erlegge den paabudne Studii-Skat og Cathedraticum i rette Tid, saafremt de ei vil, at samme hos dem skal vorde inddrevet ved Execution; hvilken Vedkommende uden videre Proces uvægerlig hos de Skyldige skal gjøre, saasnart dem forevises Provstens Restants-Register af Bispen til Execution approveret (*). Cancel. p. 7.

1 Febr. Tarrt (sat af Kjavnå Magistrat) paa Lamme-Skind i Kjavn. p. 9.

22 Jan. Convention mellem Kongen af Danmark og Sverrig om de ridende Posters Passage 2 Gange om Ugen giennem begge Siders Riger og Lande (Ophævet v. Freds Tract. 14 Jan. 1814. 25 § **). p. 10.

4 Febr. (*) Confirmation og Forbedring paa Christianæ Byes Privilegier. (See Privil. 26 Sept. 1749). Christiania 4to.

4 Febr. Taxa (udstædt af Gen. Postamtet i Følge Reser. til samme) for den imellem Kjavn og Altona anordnede

nede

(*) Efr. Reser. 10 Febr. 1736, 13 Jan. 1741 og 29 Jan. 1771.

(**) Fortalget d. 27 Sept. 1751. Efr. Reser. 9 Sept. 1735, 5 Oct. 1736, 5 Apr. 1737 og 27 Sept. 1743.

nede agende Post. (See agende Post: Tarrt 23 Febr. 4 Febr. 1788). p. 13.

Approbation over Invitations Conditionerne til 7 Mart. et Blye-Værks Optagelse i Aggershuus Stift. p. 168.

Fr. Om Sabbatens og andre Hellige-Dages tilbørlige Helligholdelse, og den hidtil derved forelsbne Misbrugs Aftakfelse. Cancel. p. 21.

Noiere bestemt ved Pl. 26 Sept. 1735. Efr. Fr. 26 Oct. 1770 (*).

Gr. Fr. af 19 Jan. 1731 har ikke haft den ønskede Virkning, og de forhen derom gjorte Anordninger ere ikke vedbørlig efterlevede; men mange have, isteden for at søge Kirken og der opbygges, deels anvendt Son: og Helligdagene til forsængeligt Arbeide og usornsdne Forretninger, deels misbrugt dem til verdslig fornøjelse, Velhyst og andre Laster; især er og Skærtorsdag og Langfredag ganske lidet eller kun den halve Dag helligholdt.

1.) Alle og enhver baade i Kibstederne og paa Landet, som med Frukt kan høre Guds Ord, skal paa Son: og Helligdagene, hvoriblant Skærtorsdag og Langfredag aldeles skal regnes, samt paa de anordnede Bededage flittig indfinde sig i Kirken, saavel til Høimesse som Aftensang, hvor den holdes; og maa ingen derfra under Straf af Helligbræde efter Loven udeblive, med mindre han enten ved Sygdom eller anden lovlig Aarsag forhindres; Enhver Hosbond eller Madmoder skal til den Ende have Indseende med deres Børn og Tiennestefolk, at de Kirken flittig besøge, og at i Særdelshed Tiennestefolkene indfinde sig i Fro: og Tolv: Prædiken, hvor den holdes; da ingen af dem dersor bør fritages, uden de, som behøves til Tilsyn med Huset,

32

med

(*) Samt Reser. 7 Febr. 1737, K. Gr. 5 Apr., Reser. 22 Aug. 1738, 8 Nov. 1754 og 21 Aug. 1810.

12 Mart. med Barn og Syge, eller og til anden nogenrigelig Tjeneste (*); Og skal Sognepræsterne og Medtjenerne i Ordet overalt i Danmark og Norge anvende yderste Flid til at bekomme Kundskab om deres Tilhøreres Forhold herudi, og naar de ikke ved christelige Formaninger i Vedkommendes Huse kan raade Voed paa de Skyldiges Brost og Feil, skal Sognepræsterne i Kibstederne derom under Haanden advare Politiemesteren eller, hvor ingen er, Byefogden, at de ved deres Betientere lade give Agt paa dem, som saaledes foragte og tilside sætte Forsamlingen i Kirken, og forestaaende Mulct af dem, naar de beviislig findes skyldige, vedborlig lade indkræve, da de for deres Tilsky og Misie hermed skal nyde $\frac{1}{3}$ af slige Boder. Paa Landet skal de gemene Bønder, som herimod handle, naar Præstens Advarsel ei har frugtet, straffes 1ste Gang med 4 §, 2den Gg med 8, og 3die. Gg med 16 ss Boder, og i Mangel af Betaling lide paa Kroppen med at staae i Gabestokken paa Kirkegaarden, første Gang 1, anden Gg 2, og tredie Gg 3 Timer; Til hvilken Ende slige Gabestokke af hver Kirkes Eiere, hvor de endnu ei ere, besørges; Og skal enhver Proprietair ved sine Tjenere foranstalte, at Straffen over de Skyldige uden Forstiel execveres, hvilket og Amtsmandene og øvrige Amts- og Regimentsbetientere i Danmark skal, saavel hos Kongens som Selviers Bønder, saa og Amtsmændene og Fogderne i Norge hos Odels Eiere og Bønder paasee, at sligt ved Sognesogderne i Danmark og Lensmændene i Norge vorder forrettet; og skal Præsterne, fornemmelig paa Landet, paa samme Maade, som for Leiermaals Bøder skeer, give Attest for bemeldte Helligbrøde og Bøder paa deres

(*) See Rescr. 2 Dec. 1740.

heres Samvittighed, og at de ikke ved flere dertil at 12 Mart. være skyldige; med hvilke Attester enhver Regnskabsfører skal belægge sine Regnskaber; og maa ingen, naar Præsten har angivet ham for Helligbrøde og Bøder og derhos meldt Omstændighederne, ham derfor actionere; men Øvrighederne skal strax og uden ringeste Bidtsftighed undersøge slige Angivelser, og den An- givne enten skyldig eller frikiende; Og skal Præsterne i Danmark til Vedkommende hvert fjerding Aar, og i Norge paa hvert Ting til Fogderne indsende forom-meldte Attester, som da skal undersøges, og, som forsøns er, paaskonnes (*).

2.) Dersom nogen uden for Kirkerne eller paa Gaderne, medens Guds-tjeneste varer, anstiller Tumult, Klamtherie eller anden Usikkelighed og Modtvillighed, da skal de Tilstedes værende strax paagribe den Skyldige og levere ham til nærmeste Vagt, paa det han siden efter foregaaende Denunciation til Politiemesteren eller anden vedkommende Øvrighed, som strax af dem, ham have paas grebet, skal skee, kan bringes til det Arrest-Sted, hvor han henhører, og da uden nogen Forstiel, enten han er af Civil- eller Militair-Etaten, af Politiemesteren eller andre Vedkommende tiltales og efter Sagens Be-skaffenhed og Politie-Nettens eller anden lovlig Kien-delse vedborligen efter Loven ansees og straffes; Ingen maa paa Son: Hellig: og Bededagene paa Værksteder eller i Huse og paa Gaderne arbeide eller nogen Hand-tering og Uæring med Kib og Salg drive og bruge, hvorend Aftensang er ude (**); Hvo herimod håndler, straffes 1ste Gang for Helligbrøde, 2den Gg paa dobbelt

(*) Efr. R. Gr. 28 Jun. 1738 og 1 Aug. 1739.

(**) Efr. Rescr. 5 Aug. og 23 Sept. 1735 samt 25 Sept. 1739.

12 Mart. helt saa meget, og 3die Gg, om det er en Haandværksmand, med at nedlægge sit Haandværk i 2 à 3 Uger (See Pl. 6 Nov. 1816), og om det er en anden, med arbitrair Straf efter hans Væsen og Vilkaar, Sagens Beskaffenhed og Politie; eller anden vedkommende Rettens Kiendelse; Betrædes nogen heri ostere, skal han strax derfor videre tiltales, og være anden haardere Straf efter foregaende lovlige Omgang underkastet; Dog tillades privilegerede Apothekere, Mat og Dag, uden Forstiel af Tid, at udfælge Medicamenter og hvis til de Syges Bederqvægelse behøves, men i øvrigt skal de under samme Straf rette sig efter hvis forskrevet staar; Bagerne skal saaledes indrette deres Brød: Bagnning, at den ikke skeer under Hsimesse, Tolvprediken og Aftensang, under Straf, som ovenmeldt for andre Haandværker; Intet Slags Arbeide, som hensører til Agerdyrkningen og Oeconomien paa Landet, maa om Son: og Helligdagene forrettes, med mindre den høie Nedvendighed i Hse: og Korn:Høstens Tid sigt uforbigiængelig udfordrer, for at profitere af et med Længsel forventet Beirligt og at conservere Afgrøden paa Marken (*); Ellers skal enhver Proprietair eller Hosbonde eller den, som noget Gods admis nistrerer, holde herover med al Midkierhed og ei besyrde deres Tienere og Bønder med noget Slags Arbeide, Reiser og deslige om Son: og Helligdagene, saafremt de ikke ville betale Helligbrøde efter Loven for hver af dem, som de saadant imod denne Fr. have paalagt; Skeer det ostere, skal de, efter Sagens Beskaffenhed og den deraf skydende Forargelse, end haardere ansees og straffes; Bønder, som herimod til deres egen Fordeel og Nytte uden Besaling handle, skal 1ste Gang

(*) Efr. Rescr. 3 Mart. 1741 og C. Br. 25 Aug. 1792.

Gang straffes paa 4 §, 2den Gg 8, og 3die Gg paa 12 Mart. 16 §; De, som ikke kan betale, straffes paa Kroppen med Gabestokken paa Kirkegaarden 1ste Gang 1, 2den Gg 2, og 3die Gg 3 Timer; Dog ere Nøds Tilfælde, saasom Ildsvaade og deslige Ulykker, saa og de Gjerninger, der udfordres til at hjelpe og redde sig og sin Næste, herfra undtagne. Politiemesteren i København og Bergen, og Byesogderne, hvor ingen Politiemester er, saavel som Øvrighederne paa Landet (hvilke alle $\frac{1}{3}$ af Høderne er tillagt) skal hermed have saadan Indseende, som de det for Gud og Kongen agte at ansvare og derfor ville stande til Rette, isald de heri findes forsommelige eller med nogen connivere (*). 3.) Ang. dem, som heller ville søge Viin: Kroer og Vertshuse end Kirken, igentages hvis Politie- Irr. 5 Sept. 1691 og 22 Oct. 1701 herom mælde, og befales derhos strænglig, at alle de, som holde Viin: Thee: Caffes Brænderiænss og Gl: Huse i Købstederne, saa og de, som holde Krohuse paa Landet, paa Son: Hellig: og Bededage aldeles ingen Spil og Dobbel i deres Huse maae tilstede, ei heller maae de paa samme Dage nogen til Drift hos sig antage eller noget til Folk udstienke for Kl. 5 om Aftenen, da de kunde udtaappe og selge det, som forlanges til Maadelighed, men ei til Drukkenskab. Alle forbemeldte Huse skal og fra Aftenen næst for hver Helligdag Kl. 9 og til Kl. 5 om Aftenen paa de derpaa følgende Son: Hellig: og Bededage tilslukkes, dog undtages, naar de Syge noget til deres Forsondenhed lade hente, og er det ei heller formeent, at jo enhver i de ordinære Spise=Qvarterer, Cabarets, Gahr=Riøkkener og Rieldere paa de sædvanlige Tider om Son: og Helligdagene maa søge deres Spises

12 Mart. Spiisning, dog at der ei drikkes mere end til Maadez lighed, og at Aftensangen ei derover forsommes; Forseer nogen sig herimod, straffes saavel Verten som Giesten, 1ste Gang paa Helligbrøde, 2den Gang paa dobbelt saa meget, 3die Gang ligeledes, og da frems deles hver Gang enten Verten eller Giesten sig derudi østere forsee; kan nogen ei betale disse Bøder, straffes han med 2, 3 eller 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød; Hermed skal Politiemesteren og, hvor ingen er, Byfogden, men paa Landet Herreds; og Kirkesognen have nsie Indseende, saasom de det for Gud og Kongen vil ansvare; dog iagttaages, at paa Landet straffes den gemene Almue, naar nogen sig herimod forseer, 1ste Gang paa 4 §, 2den Gg 8, og 3die Gg 16 §, og siden paa 16 § hver Gang de herudi østere befindes; De, som ikke kan betale, straffes med Gabes stokken, som før er meldt. 4.) For at forekomme Lystreiser og Spadseer: Gange uden Porten paa Son: og Helligdage, maae Portene til Khavn og i andre besættede eller tillukte Stæder ikke for alle og enhver, men alene for dem, som nødvendig maae reise, saaog for Præsterne, som skal indfinde sig i deres uden for Stæderne liggende Kirker, og de udenbyes Folk, der i Stæderne have deres Kirkegang, mellem Prædikenerne efterdags staae aabne eller oplukkes, før Kl. 4 Efterm.; og skal derfor Politiemesteren i Khavn ved den Port, som imellem Prædikenerne holdes aaben, lade have flittig Indseende, at dette strikte efterleves (*). Vorrigheden, Fogder og Skrivere i Norge, hvoraf nogle hidtil skal have brugt til deres Ting-Meister lige saavel Son: og Hellig: som Sognedage, og ikke alene

selv

(*) Estr. Reser. 9 Sept. 1733 samt C. Br. 14 Jul. 1792.

selv have forsømt Kirken, men enbog holdet de Skydsende fra samme, besales alvorlig, saaledes at indrette deres Tingreiser, at om de ikke Son: og Hellig:Dagene aldeles kunde ligge stille, de dog høre Prædiken, og mage det saa, at de, som for dem skulle giøre Skyds, den ei heller forsomme. 5.) Ingen maa under Prædiken i Kirken holde Snak, eller spadsere op og ned i Gangene eller løbe fra en Kirke til en anden; Men enhver skal, saalenge Prædiken og Gudstjeneste varer, opføre sig med al christelig og sommelig Venneration. Handler nogen herimod, have han sig selv at tilskrive, om ham derover nogen Spot eller Fortred vederfares af Politiens, Kirkens og andre vedkommende Betingtere, som skal, saavidt dem er muligt, give Agt herpaa, og først paaminde, men siden angive dem, som sig i Kirken usommelig anstille, paa det de efter Sagens Bestaffenhed vedborlig kan multeres og ansees (*). 6.) Intet Bryllup, Ta-Ord, Gilde eller stort Giestebud maa i Kishederne holdes paa Son: og Helligdage, efterdi Vedkommende dertil en anden Dag i Ugen kan udvælge, uden at de just dermed paa bemeldte Dage skulle give andre Anledning til Forargelse og Kirkens Forsammelse; og skal Politiemester, og, hvor ingen er, Byfogderne hermed have flittig Indseende, og være autoriserede fligt at hindre, og dem, som sig derimod sætte, til vedborlig Mulct og anden Straff Undgiedelse efter Sagens Bestaffenhed at lade tiltale; Paa Landet kan Bryllupper, Troslovelser og Barselgilder hos Bønderne alene paa Son: og Helligdagene, efterdi de fleste af dem dertil ikun have disse Dage frie, for saavidt tillades, at en: hver entholder sig fra al Usikkelighed især fra Fylderie,

J 5

samt

(*) Estr. Reser. 16 Jul. 1751.

12 Mart. samt at enhver forsøier sig i rette Tid uden al Uorden igien til sit Hjem (nsiere bestemt ved Fr. 14 Dec. 1736). Alle andre Gilder, og især det saakalde Sommer i Bye-Riden (som Bonderne mellem sig selv paa Son- og Helligdagene, især fra Pindse- til St. Hans Dag holde) forbydes alvorligen, og skal baade Øvrigheden og Hosbonden see derhen, at sig Uorden og Misbrug, hvorved Gud fortørnes og Bonden ruineres, herefter aldeles hemmes (*).

7.) Den udi visse Kirker
om

(*) Dette er noiere bestemt ved Rescr. 12 Jul. 1748 til Stiftamtmandene i Danmark, som besaler: at da Fr. 12 Mart. 1735. 6 § forbyder den saa kaldte Sommer i Bye-Riden, som Bonderne paa Vandet imellem sig selv paa Son- og Helligdagene og særdeles paa Pindsefesten indtil St. Hansdag have holdt, og nogle have villet forstaae dette derhen, ligesom denne Sommer i Bye-Riden skulde være saa aldeles afskaffet, at den endog ikke paa nogen af de Sognedage i Ugen paa forsvrevne Tid af Aaret af Bonderne maatte sves, da dog Niemarket af Fr., som er en Sabbats-Fr., siger derhen, at Son og Helligdagene med en Christelig Andagt kunde helligholdes; Saa (paa det at Bondestanden, som næsten det ganke Var igienrem med Agerdyrkningen og anden til den Stand henholdsvoende Gierung haver et tungt Arbeide, paa den Tid af Aaret, naar det mindste Arbeide forefalder, ogsaa kunde nyde en lidet sommelig og med deres Stand overenskommede Fornoiesel) tilskrives, at det vel ingenlunde maal tillades, at bevote Sommer i Bye-Riden paa nogen Son- eller Helligdag maa foretages, men vel at det derimod maa være Bondestanden, hvor det forlanges, paa en af de Sognedage i Ugen og paa den forhenvært brugte Tid af Aaret, naar det nødvendige Bondearbeide ikke forsvemes, tilladt, til en lidet Opmuntring, sig med forsvrevne Sommer i Bye-Riden at forlytte; Dog at baade Øvrigheden og Hosbonden skal have noie Tilsyn, at ingen Uorden, Misbrug, Drunkenstab eller anden Usikkelighed ved saadanne Forsamlinger gaaer i Svang eller bliver foretaget; men at det forholdes dermed efter Rescr. 4 Dec. 1739 (hvilket er afgaaret til Stift- og Amtmændene i Danmark og Norge, og besaler, paa det fariske at holde over, at de om Overdaadighed og Uorden ved Bondernes Samqvemme, Gilder og Giestebudde ud-

om Son- og Helligdage hidtil brugelige Musik kan 12 Mart vedblive, dog maa den indrettes til Andagts Opvæk- kelse og paa den allerkorteste Maade, paa det den for Gamle og Unge fornsyne Catechisation desto længere kan forrettes, saasom Præsterne overalt i Danmark og Norge, baade i Kibstederne og paa Landet, skal foruden den Undervisning, som skal skee af Degnene, selv catechisere med Ungdommen, i det mindste $\frac{1}{2}$ Time efter Prædiken, og den Præst, som har 2 eller flere Kirker, skal dog hver Sondag i en af dem forklare Catechismum og kortlig overhøre Ungdommen af Prædikens Indhold (*). 8.) Comoedie, Skuespil og deslige Ting maae aldrig om Son- og Helligdagene eller og Aftenen tilforn holdes, eller af nogen Øvrigheds-Person, saas fremt de ikke derfor ville være Kongens høieste Unaade underkastede, tilstædes; Desligeste maa ingen paa Son- og Festidage samt Aftenen tilforn anstille nogen Assemblee, Bal, Masquerade og sliig Leeg og Lidsfordriv; De saa kaldte Julestuer forbydes aldeles, og maa ingen Forsamling for at sætte noget paa Spil esterdays paa nogen Son- eller Helligdag holdes. Handler nogen herimod, da skal Politiemesterne og, hvor ingen er, Byefogderne sigt undersøge, paa det de Skyldige derfor med Mulct af Helligbrode og ellers ester Besindende kunde ansees (**). 9.) Alle Officerer, høie og nedrige, anbefales alvorligen, at de ei alene i alt, hvis angaaende Sabbatens og andre Festdages Helligholdelse er anordnet, foregaae deres Underhavende med et got Exempel, men endog tilholde dem, at de flittig

udgangne Fr. stricte blive esterlevede). Efr. og Rescr. 14 Nov. 1749.

(*) Efr. Rescr. 22 Febr. 1737 og 18 Dec. 1739.

(**) See C. Gr. 19 Maj. 1798.

12 Mart. stiftig besøge Kirken, naar de ei deri formedelst Vagt og Tog eller Sygdom forhindres, saa og at de entholde sig fra al Guds Bespottelse, Fylderie, Vandens og Sværtgen, og at de derimod legge vind paa en sand Guds-frygt. Land-Militie-Fr., ang. at det unge Mandstab formedelst Exerceringen ei i sin Gudstieneste skal hindres, igentages alvorligen (See Fr. 30 Jan. 1777. 14 §); Og da endel Officerer ved Land-Militien, tvært imod Fr., paa Helligdagene trække hele Compagnier og Esqvadroner tilsammen, og lade dem under tiden, imedens Gudstienester forrettes, ei alene exercere, men endog lade Trommen rores; Saal forbydes hermed alvorligen slige Officerer, at de ikke understaae sig paa Son- og Helligdage at drage flere Dragoner eller Soldater til en Exerceer-Plads, end dem, som dertil høre; og maa ingen om Søndagene andensteds exerceres, end paa den enhver anviste Exerceer-Plads, paa det de baade selv kunne komme i Kirken og Bønderne ikke derfra forhindres; Hvilket Officererne efter Samvittighed og det Ansvar, de ere Kongen skyldige, med al Glid skal see vedbørlig efterlevet; Og erindres alle andre Betientere, som dette vedkommer, samt alle Huusfædre og Huusmodre alvorligen, at de i alle Maader rette sig efter denne Fr., saa at de kan beholde en god Samvittighed, og undgaae vedbørlig Straf, som alle de, hvilke herimod formæstelig handle, uden al Maade efter Sagens Bestaffenhed kan vente. 10.) De her anbefalede Bøder skal saavel i Kibstederne som paa Landet af Vedkommende strikte uden Persons Anseelse inddrives; Og blive disse Bøder, for saavidt ei deraf Betienterne eller andre Vedkommende tilkommmer, hermed skientte til de Fattige, saaledes at de i Khavn og Siellands Province samt Moen betales til Conventhuset i Khavn imod de Committeredes Kvittering

ring, men i de øvrige Stifter i Danmark og Norge skal disse Bøder efter hvert $\frac{1}{4}$ Aars Forløb erlægges til Stiftamtmanden og Bisloppe i hvert Stift, som disse Penge derefter til de meest Fattige og Nodtrængende saaledes skal uddele, som de med en god Samvittighed for Gud og Kongen agte at ansvare. (See Fr. 23 Jan. 1739. 31 § Norske Frs 32 § *). I det øvrige igentages alt hvis Loven og de om Sabbatens og andre Fest- og Bededages Helligholdelse udgangne Fr. indeholde. Og skal denne Fr. af Prædikestolene overalt af Presterne aarlig paa de 2de Søndage tilligemed Artiklerne af Lovet oplæses. (Efr. 2-4-13).

Fr. Ang. et frit Indkiss for Indvaanerne paa 18 Apr. Berg-Staden Rongsberg. p. 33.

Pl. At, i Følge det Vestindiske Comp. Octr. 5 25 Apr. Febr. 1734, alle Kgl. trafigverende Undersætter maae herefter beseile saavel Christiansborg i Guinea, som de danske Colonier i America, saavel directe fra de Kgl. Lande til fornævnte Steder, saa og fra Guinea til Amerika, hvor de kan debitere abfillige af disse Landes Produkter, samt igien, saavel til fremmede Steder, som til de Kgl. Lande (Khavn undtagen, hvor Compagniets Etablissement er), tilbagefore og sælge de Americaniske Retourer, som de sig der tilforhandle, eller af Indbyggernerne paa Fragt antage; hvorom de kan melde sig hos Compagniets Directeurer og, imod den stipulerede Kjendelse af 2 Rdlr pr. Kvist af Skibets Drægtighed, erholde de nødige Passer og Bevillinger (See Pl. 22 Oct. 1746 og Fr. 27 Mart. 1747). Samt om Toldens Forhøjelse paa Top- og andet rafineret Sukker (fra 5 til 15 Spec. à Pd) samt Siruper (fra 5 til 15 Ml Spec. à 100 Pd), som i begge Niger indsøres (til de Kibshavnske

(*) Efr. Reser. 28 Oct. 1740.